

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
6 СОН, 3 ЖИЛД

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
НОМЕР 6, ВЫПУСК 3

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 6, ISSUE 3

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илхом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Тахрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форд

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шнукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илхом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форд

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шнукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

Адабиётшунослик / Литературоведение / Literary criticism

1. Абдуллаева Ровияжон НАВОИЙ ВА ГЁТЕ: ҲАЁТИЙ МУШТАРАК НУҚТАЛАР.....	5
2. Атамуродова Феруза ЖЕЙМС ЖОЙС ВА ЖОН ГОЛСУОРСИ АСАРЛАРИДА ХАРАКТЕР МАСАЛАСИ.....	14
3. Ахмедова Шоира ЎЗБЕК ВА ФРАНЦУЗ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ПОРТРЕТНАВИСЛИК ТАРАҚҚИЁТИ.....	21
4. Норкулова Шаҳноза АЛИШЕР НАВОИЙ ҲАЗАЛЛАРИДА КЎЗ ТИМСОЛИ.....	29
5. Турсунова Наргиза АЛЬБЕР КАМЮНИНГ «АТИПИК» РОМАНИ.....	34
6. Holbekov Mukhammadjon PERCEPTION AND INTERPRETATION OF CREATIVITY OF ALISHER NAVOI IN FRENCH ORIENTAL STUDIES.....	40
7. Холиков Баходир ИЖТИМОЙ-АХЛОҚИЙ МУАММОЛАРНИНГ БАДИИЙ ТАЛҚИНИДА ЁЗУВЧИ ИНДИВИДУАЛЛИГИ.....	51
8. Сайымбетов Шарафатдин XX ЭСИР ЕКИНШИ ЯРЫМЫ ҚАРАҚАЛПАҚ ПОЭМАЛАРЫНДА ТРОПЛАРДЫҢ ҚОЛЛАНЫЛЫҢ ЎЗГЕШЕЛИКЛЕРИ.....	57
9. Эрназарова Гулноза ЗАМОНАВИЙ ЎЗБЕК ШЕЪРИЯТИНИНГ МЕДИАТИВ ТАРИХИЙ АСОСЛАРИ.....	63

Тилшунослик / Языкознания / Linguistics

10. Абдурахимова Феруза Бохадировна БАЪЗИ СТИЛИСТИК ВОСИТАЛАРНИНГ УСЛУБИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ ХУСУСИДА.....	68
11. Абузалова Меҳринисо, Аҳмадова Умидахон ПЕРИФРАЗЛАР ВА УНГА ЁНДОШ ҲОДИСАЛАР ХУСУСИДА.....	76
12. Анарбаев Орзубек ИНГЛИЗ ТИЛИДА НЕОЛОГИЗМЛАР ҲОСИЛ БЎЛИШИДА КЎШМА СЎЗЛАР САМАРАДОРЛИГИГА ДОИР.....	82
13. Ахмедова Гулноза ЎЗБЕК ТИЛИДАГИ ҚОЛИП-ГАПЛАРНИ ҚИЁСЛАБ ЎРГАНИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....	88
14. Зоиров Алишер НЕМИС ТИЛИДА ТАКСИС-ЗАМОН ИФОДАСИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗБЕКЧА МУҚОБИЛЛАРИ.....	98
15. Кошева Дилрабо ИНГЛИЗ ТИЛИДАГИ НУТҚ ФЕЪЛЛАРИНИНГ ЛЕКСИКОГРАФИК ТАЛҚИНИ.....	106
16. Маматова Феруза ЭВФЕМИЗМЛАРНИНГ ТАЪРИФИ ВА ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	116
17. Очилова Меҳринисо ЭЛЕКТРОН ЛУҒАТ – ЛЕКСИКОГРАФИЯ РИВОЖИНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ МАҲСУЛИ.....	124
18. Рисаева Оксана АСПЕКТУАЛЬНЫЕ СИТУАЦИИ С УЧАСТИЕМ СОЧЕТАНИЙ С ФУНКЦИОНАЛЬНЫМ ГЛАГОЛОМ GEBEN В СОВРЕМЕННОМ НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ.....	131

19. Хамидов Лутфулло БАНК ФАОЛИЯТИГА ОИД МАТНЛАРНИНГ ЛЕКСИК ХУСУСИЯТЛАРИ.....	136
20. Хасанова Гулрух ДИАЛОГИК НУТҚ ШАКЛЛАРИ ҲУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР.....	145
21. Якубова Ноира ТУРИЗМГА ОИД ТЕРМИНЛАРНИНГ ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДАГИ СЎЗ БИРЛИКЛАРИНИНГ ТАРКИБИЙ ТУЗИЛИШИ.....	152
22. Яхъяева Наврўза, Урунов Бекзод МЕДИАМАТН – АХБОРОТНИНГ СИФАТИНИ БЕЛГИЛОВЧИ ВОСИТА.....	158

Таржимашунослик / Переводоведение / Translation Studies

23. Мухамедов Азизбек ЕВРОПА ВА ЎЗБЕК ТАРЖИМАШУНОСЛИГИ ТАРАҚҚИЁТИ (1991-2019 ЙИЛЛАР).....	165
24. Насырова Саодат ПЕРЕВОД ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА КАК ПРОЦЕСС НОРМОТВОРЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ В КОНТЕКСТНЫХ МОДЕЛЯХ.....	172
25. Tursunkulov Sanjar TARJIMADA O'ZIGA XOS STILISTIK JIHATLARNING REALIYALAR YORDAMIDA BERILISHI.....	183
26. Элова Умида “ГАЙАВАТА ҲАҚИДА ҚЎШИҚ” ДОСТОНИ ТАРЖИМАЛАРИДА ЎЗИГА ХОС ХИЛМА – ХИЛЛИКНИНГ АКС ЭТТИРИЛИШИ ВА ТАРЖИМА МАСАЛАЛАРИ.....	190

Санъат ва Журналистика / Искусство и журналистика / Arts and Journalism

27. Мусаева Нодира АХБОРОТ АГЕНТЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИДА МАНИПУЛЯЦИОН СТРАТЕГИЯЛАР АҲАМИЯТИ.....	199
--	-----

Лингводидактика ва методика / Лингводидактика и методика / Lingvodidactics and Methods

28. Вохидова Нигора ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ГРУППАХ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОМ ОБУЧЕНИЯ.....	204
29. Арзикулова Хуршида “СИД” ТРАГИКОМЕДИЯСИ ҚАҲРАМОНЛАРИНИНГ ХАЛҚПАРВАЛИГИ.....	213
30. Палымбетов Камалбай Сарсенбаевич «ҚОБЛАН» ДӘСТАНЫНДА ПАРАЛЛЕЛИЗМЛЕРДИҢ ҚОЛЛАНЬЛЫҰЫ (Қарақалпақ версиясы мысалында).....	220
31. Азимова Сайёра Хусанбоевна НУТҚ АКТЛАРИ ВА КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНЦИЯ: “РАД ЖАВОБИНИ БИЛДИРУВЧИ” ИЛЛОКАТЦИОН ҲАРАКАТНИ ПРАГМАТИК ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ.....	227
32. Шарипова Дилноза Шавкатовна РАМЗ ВА МЕТАФОРАНИНГ ЎЗАРО МУНОСАБАТИ.....	232
ИЛМ ВА ТАЪЛИМГА БАХШИДА УМР.....	239

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Ахмедова Шоира Нематовна

Бухоро давлат университети, Ўзбек адабиёти
кафедраси профессори, филология фанлари доктори
e-mail: axxxmedova@mail.ru

ЎЗБЕК ВА ФРАНЦУЗ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ПОРТРЕТНАВИСЛИК ТАРАҚҚИЁТИ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2020-6-3>

АННОТАЦИЯ

Ёзувчи, танқидчи ижодини унинг шахсияти билан чамбарчас боғланишда текшириш сўнгги йиллар адабиётшунослигида кўзга ташланаётган ижобий тамойиллардан биридир. Санъаткорнинг ҳаёт йўли, табиати, ёшлиги, қизиқишлари, орзуларини ўрганиш унинг асарларидаги маҳорат сирлари ва бадиий эстетик принципларини кўрсатишда бир очкич вазифасини ўтайди. Бу вазифани тадқиқот объекти бўлган адабий портрет жанри тўлиқ бажара олади ва унинг асосий мақсади санъаткорнинг ўзига хос дунёси, шахсий ҳаёти, ижоди, таржимаи ҳоли асосида образини қайта яратишдир. А.Моруа адабий портретларини М.Қўшжонов яратган жанр намуналари билан қиёсий-типологик жиҳатдан тадқиқ этиш портретнависликдаги ўзига хос тамойилларни очишда муҳим аҳамият касб этади. Мақолада ўзбек танқидчилигида биринчи марта ўзбек ва француз портретнавислиги қиёсий-типологик аспектда тадқиқ этилмоқда.

Таянч сўзлар: адабий портрет, фаранг адабиёти, тарихий-биографик метод, муаллиф, ижод лабораторияси, портрет қурилиши.

Ахмедова Шоира Нематовна

Бухарский государственный университет,
профессор кафедры Узбекской литературы,
доктор филологических наук
e-mail: axxxmedova@mail.ru

РАЗВИТИЕ ПОРТРЕТОПИСАНИЯ В УЗБЕКСКОМ И ФРАНЦУЗКОМ ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ

АННОТАЦИЯ

Изучение творчества писателя и критика в тесном контакте с его личностью является одним из положительных принципов, выявленных в литературоведении последних лет. Изучение жизни, мечты, характера, интересов, юности художника это - ключ к раскрытию секретов мастерства и художественной эстетики в его произведениях. Жанр литературного портрета, который выступает в качестве объекта исследования может полноценно воспроизвести эту задачу а, главной его целью является воссоздать образ творца на основе его личной жизни, собственного мира, творчества и биографии. Изучение литературных

портретов А.Моруа в сравнительно-типологическом аспекте с жанровыми примерами М. Кошчанова играет важную роль в раскрытии своеобразных принципов написания портретов. В статье впервые делается попытка изучения в узбекской критике, узбекского и французского портретонаписания на основе сравнительно-типологического аспекта.

Ключевые слова: литературный портрет, сравнительно-типологический анализ, автор, французская литература, образ художника, композиция портрета.

Axmedova Shoiria Nematovna,
Bukhara state university, professor of the
Philology department of Uzbek Literature, doctor of science
e-mail: axxxmedova@mail.ru

DEVELOPMENT OF PORTRAGRAPHY IN UZBEK AND FRENCH LITERARY CRITICISM

ANNOTATION

Studying the literary work of writer and critic in close contact with his personality is one of the positive principles identified in literary criticism in recent years. Studying life, dream, character, interests and the artist's youth is the key to revealing the secrets of craftsmanship and artistic aesthetics in his works. The genre of a literary portrait, which acts as an object of research, can fully reproduce this task, and its main goal is to recreate the image of the creator on the basis of his personal life, his own world, creativity and biography. The study of literary portraits of A. Morua in a comparatively- typological aspect with genre examples of M. Koshchanov plays an important role in revealing the peculiar principles of portraiture. In article, for the first time, are made attempts to study the Uzbek and French portraiture on the basis of a comparative typological aspect in Uzbek criticism.

Key words: literary portrait, comparative- typological analysis, author, French literature, image of an artist.

Кириш. Тарихий-биографик метод адабий танқидчиликнинг етакчи йўналиши бўлиб, у танқидчи зиммасига алоҳида олинган ҳолда ёзувчининг ҳаёти ва ижодини ўз даври ва муҳити билан уйғун ҳолда мукамал ёритиш вазифасини кўяди. Жаҳон адабий танқидчилиги тарихида бу метод XIX асрнинг бошларидан эътиборан кенг тараққий эттирила бошланди. Тарихий-биографик метод борасида Ш.Сент-Бьёв, А.Веселовский, А.Моруа, М.Бахтин, М.Храпченко, Л.Тимофеев, В.Шкловский, И.Андронников сингари олимлар бой илмий-ижодий тажриба тўплаганлиги маълум.

Ўзбек адабиётшунослиги ва танқидчилигида гарчанд 20-йиллардан бу методга эътибор бошланган эса-да, асосан 30-йиллардан бошлаб у ривожлана бошлади. Адабий портрет шу методда ёзилган илмий-биографик тадқиқотнинг кенг тарқалган жанридир.

“Инсоннинг инсон ҳақидаги маълумоти”- бу муваффақият билан топилган таърифда (А.А.Сидоров) - адабиёт ва санъатнинг ўзига хос тури сифатида портретдаги энг жиддий, мустаҳкам хусусият қайд этилади. Юқоридаги таърифни тўлиқ қабул қилган ҳолда, биз ҳам шу вақтнинг ўзида портретда шу шахс ҳақида хабар бериш, муаллифга маълум маълумотларни қайд этиш эмас, балки унинг образини яратиш бош мақсад эканлигини таъкидлашимиз керак. Портретга хос реал инсон шахсига бевосита мурожаат қилиш адабий портретни инсонни эстетик англашнинг шундай ўзига хос соҳасига айлантирадики, унда кўп тадқиқотчилар эътибор қаратган реалистик санъатнинг марказий муаммоси тўла ҳолда ўзини намоён этади.

Натижалар ва мунозара: Портретнавис аниқ инсон - ижодкор образини қайта яратади, унинг характери кирраларини тўлиқ акс эттиришни ўзининг бош вазифаси деб ҳисоблайди. Бунинг учун бошқа хужжатли манбалар ва ўз хотирасидаги бойликлардан фойдаланади. Шунинг учун портрети тасвирланаётган қиёфани узоқ ўрганиш, умумлаштириш орқали аниқ шахсга тўлиқ тавсиф бериш зарурдир. Портрет инсонни тасвирлаш ва шу билан бирга унга

баҳо беришдир. Аммо сўз орқали ифодаланган портретда танқидчи ижод ва биография далилларига бевосита мурожаат қилади, унга тўғридан-тўғри муаллиф тавсифини беради.

Адабий портретнинг муаллифи сифатида ёзувчининг, шу билан бирга тасвирий санъатдаги портрет яратувчининг асосий мақсади санъаткорнинг, ўзига хос ҳис этиш призмасидан ўтказилган алоҳида шахснинг дунёси, унинг ҳаёти, таржимаи ҳоли асосида бадиий, шу билан бирга илмий ва бадиий образ яратишдир. Портрет – бу доимо, юқоридаги таърифдан фойдаланиб айтсак, портретнавис тили билан айтилган “инсоннинг инсон ҳақидаги қиссаси”дир[2,29].

Портретнависнинг асосий мақсади “у ёки бу одамнинг образини абадийлаштириш”га ҳаракат қилиш ҳисобланади. Ўз вақтида Чернишевский инсоннинг “шаклланмаган” қиёфасидаги камчиликларни “тузатиш” учун мўлжалланган портретда санъатни кўр-кўрона субъектив тушунувчилар билан мунозара қилади: “Портрет ҳаётдаги тирик одамнинг қирралари бизни қониқтирмаганлиги учун ёзилмайди, балки уни кўришга муяссар бўлмаган одамларга у ҳақда бир қанча тушунча бериш, бизнинг кўз ўнгимиздан кетган ҳаётдаги одам ҳақидаги хотираларимиз билан ёрдам бериш учун ёзилади”[7,100]. Шу билан бирга унинг ўзи инсонни англашнинг ўзига хос усули сифатида портретнинг ҳақиқий қимматини кўрсатиб беради.

Икки ўзаро боғланган, бадиий ижоднинг турли соҳаларига тегишли бўлган жанрларда тирик натурани аниқ - образли ҳис этишдан келиб чиқадиган, унинг бутун қиёфасини қайта яратишда умумийлик кўзга ташланади. Асосий ниятни амалга ошириш йўли адабий портрет муаллифида ва портрет яратувчи рассомда ҳар хил. Агар рассом бу мақсадга инсоннинг ташқи қиёфасини, унинг юзи, қомати, ҳаракатлари ва ҳ.к. бизнинг кўзимиз кўрадиган ҳамма нарсани қайта яратиш воситасида эришса, адабий портрет муаллифи эса унинг фикрлари, кечинмалари, ҳаракатлари, мулоҳазаларидан фойдаланади ва шу билан унинг образини яратиш учун қўшимча имкониятларга эга бўлади.

Портретнавис насрнавис ва рассомлар сингари ўйлаб чиқарилган образни эмас, балки реал инсон образини яратади ва ўзининг бош вазифаси унинг ўзига хосликларини ва характерли қирраларини тўлиқ шаклда акс эттириш деб ҳисоблайди. Бу мақсад учун бошқа хужжатли манбалар, ўз хотирасидаги бойликлардан фойдаланади. Шунинг учун тасвирий санъатда ҳам, адабиётда ҳам портретни тасвирланаётган қиёфани узоқ ўрганиш учун умумлаштириш сифатида, аниқ шахсга тўлиқ тавсиф бериш сифатида қабул қиламиз.

Адабий портрет –бу инсонни тасвирлаш ва шу билан бирга унга баҳо беришдир, аммо сўз орқали ифодаланган портретда санъаткор ижод ва биография далилларига бевосита мурожаат қилар экан, унга тўғридан- тўғри муаллиф тавсифини беради. Унинг шахсий “мен”и кўпинча, муаллиф тасвирланаётган замондошга суҳбатдош, фаолият кўрсатаётган шахс сифатида кўринадиган адабий портретларда айниқса, ёрқинлик ва аниқлик билан ҳис этилади. Академик Б.Назаров ҳам ўзбек адабиётшунослигидаги бу янги йўналиш ҳақида : “Ёзувчи ижодини унинг шахсияти билан чамбарчас боғланишда текшириш сўнгги йиллар адабий танқидчилик ва адабиётшунослигимизда кўзга ташланаётган ижобий тенденциялардан биридир. Санъаткорнинг ҳаёт йўли, табиати, ёшлиги, қизиқишлари, орзуларини ўрганиш унинг асарларидаги маҳорат сирлари ва бадиий эстетик принципларини кўрсатишда бир очқич вазифасини ўтайди”, -деб ёзган эди. Бу хусусиятлар адабиётшунос олим С.Мамажоновнинг “Ғайратий”га бағишланган адабий портретида яққол кўринади. Унинг композицион хусусиятлари ҳам бошқа адабий портретлардан фарқ қилади. Мунаққид дебоча ўрнида хотиралар ва шоир билан суҳбатни келтиради. Портретда шоирнинг тўлиқ ижодий қиёфасини кўриш мумкин.Унинг жонли ва ҳаётий, ўзига хослигини таъминлаган омиллардан бири шоирнинг ўзи билан бевосита суҳбат, савол-жавобнинг асар моҳиятига едирилиб юборишидир. Шоирнинг ҳаёти, асарларининг таҳлили тадрижийлик асосида тадқиқ этилади, шунга боғлиқ ҳолда баъзи масалаларни аниқлаштириш учун мунаққид шоирнинг ўз иқрорларидан фойдаланади. Бу усул адабий портретнинг ўқимишли бўлишини ҳам таъминлаган. Адабий портретда ўша ёзилган даври мафкураси билан боғлиқ қусурлар бўлса-да, у шоирнинг ҳаёти ва ижодини, даврини, муҳитини ўрганишда аҳамиятга эга.

Инсоннинг қиёфасидаги аниқ ўзига хосликлар унинг ташқи кўриниши, жисмоний қиёфаси, биографиясидан маҳорат билан танлаб олинган чизиклар ҳақида тасаввур беради, унинг ижоди ва жонли қиёфасини шахсан ҳис этишнинг натижаси ҳисобланган хулосалар ва кузатишлар адабий портретнинг қирраларини тўлиқ яратишга имкон беради. У ҳолатда ҳам ёки бошқа ҳолатда ҳам портретнавислар унинг ягоналигига хос бўлган характерли фаоллик кўрсатишни топадилар, унинг ҳаётий кайфияти, биографияси эпизодларида, турмушда, бошқа одамлар билан муносабатида, шу билан бирга ижодининг такрорланмаслиги, асарларининг тили, услуби, қурилиши ва ҳ.к.ларда ўзини кўрсатадилар.

Ижодкор шахси, унинг онги ва билими, характери ва уқуви ижод жараёнининг барча кўринишларига, жумладан, асар мавзуини танлаш, асардаги воқеаларни талқин этиш, шунингдек, бадиий асар шаклига тааллуқли кўпгина белгиларни аниқлашда ўз таъсирини кўрсатади. Санъаткорнинг шахси, ижодкорнинг ўзи ким ва у қандай одам эканлиги масаласи адабиётшунос мутахассислар учун ҳам, адабиёт мухлислари учун ҳам ғоят қизиқарлидир. Зеро, бу шахсий ҳаётдаги тафсилотлар санъаткор ижодини чуқурроқ тушунишга имкон яратади.

Бу масалада турли вақтларда кўпгина мунозаралар бўлиб ўтган. Илм тарихида у қадар чуқур из қолдирмаган бир тоифа мутахассислар бизни фақат ёзувчининг ижодигина кизиқтиради, унинг шахси билан ишимиз йўқ деб даъво қилганлар [1,8]. Шундай фикрнинг таъсири остида бўлса керак, 20-йилларда яратилган кўпчилик адабиёт дарсликлари ва мажмуаларида, шунингдек, илмий тадқиқотларда ёзувчининг шахсий ҳаёти, ўзи ҳақида гапирмаслик анъанага айланди, ёзувчи ижоди унинг ҳаётидан ажратилган ҳолда таҳлил қилинди.

Ёзувчи шахси, биографияси, ижтимоий келиб чиқишига ортиқча эътибор берувчи вульгар социологик назариялар ҳам мавжуд эди. Уларнинг талқинича, гўё инсоннинг ижтимоий шажараси унинг ижоди учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга, санъаткор қайси ижтимоий гуруҳга мансуб оилада туғилиб, тарбияланган бўлса, шу гуруҳ тушунчаси унинг онги учун мангу бўлармиш. Кейинчалик бу икки назария ўзини оқлай олмагач, одилона ва холис қараш қарор топа борди. Унга кўра, ёзувчи шахсини тўла инкор қилиш ҳам, унга керагидан ортиқча баҳо бериб бориш ҳам хатоликка олиб келади. Аммо ижод жараёнида ёзувчи шахсининг роли барибир муҳим.

Биографик методнинг кўзга кўринган вакилларида бири Сент-Бьёв (1804-1869) ўзининг «Адабий портретлар», «Душанба кунларидаги суҳбатлар», «Пор-Рояль» номли асарларида ёзувчининг фақат ички дунёсинигина эмас, балки унинг уй-жой шароитига ҳам чуқурроқ киришга интилади. Унинг фикрича, ёзувчининг кундалик ҳаёти ва одатларига биринчи даражали аҳамият бериш лозим. Чунки ҳар қандай ёзувчи, бошқа оддий инсонлар каби, реал мавжудот бўлиб, унинг ижодида уни ўраб турган одамлар, уларнинг ҳаёти муҳим аҳамият касб этади. Маиший шароит, тасодифий учрашувлар, ўзгарувчи кайфиятлар, ниҳоят ёзувчи руҳининг хусусиятлари Сент-Бьёвнинг психологик-биографик портретларида у ёки бу ёзувчи ижодидаги адабий-бадиий асарларнинг ғоявий-бадиий ўзига хосликларини ташкил этувчи омиллар сифатида таҳлил этилади. Масалан, унинг «Дидро» адабий портретида файласуфнинг қиёфаси тўлиқ ва яхлит чизилади. Унинг ижоди, шахсий ҳаёти, хотинига муносабати, болалари, дугоналари ва ҳ.к.гача батафсил тасвирланади. Бу хусусият Дидронинг ўқувчи кўз олдидаги тасаввурини хиралаштирмайди, балки ёзувчининг шахсини чуқур билиш, ўрганишга имкон беради.

Шу жиҳатдан француз ёзувчиси ва файласуфи, танқидчи Андре Моруа яратган портретлар мукамаллигини алоҳида таъкидлашга тўғри келади. Унинг Стендалга бағишланган адабий портретида ёзувчининг «Қизил ва қора» асарининг ёзилиш сабаблари, адибнинг ички дунёси, туйғулари, асарни ёзишга туртки бўлган воқеа, ёзувчининг оиласидаги шароитини ҳам бирма-бир очиқ берадики, китобхон Стендаль ҳақида тўла маълумотга эга бўлади.

«Қизил ва қора» асарини ёзишга ундаган ҳодиса нима эди? Портрет тўғридан-тўғри асарнинг яратилишига сабаб бўлган воқеа билан бошланади. Бу ўринда матндаги нарратив

(хабар коди)код асосий ролни ўйнайди. Мана шу икки далил орқали ёзувчи тафаккурининг шаклланиши, эҳтирослари китобхонга ижодкорнинг ҳаёт йўлидан, ўй-кечинмаларидан сабоқ беради.

Китобхон Моруанинг услубига хос портретларини ўқиганда борган сари кизикувчанлиги ортиб бораётганлигини ҳис қилиб туради. Энг муҳими шундаки, Моруа ўз портретларининг бадиий салоҳиятини ошириш учун ёзувчи билан боғлиқ энг кичик нуктадаги воқеа-ҳодиса, ички кечинмадан ҳам кўз юмиб ўтолмайди. Бундай услуб адабий портрет жанрининг ўзига хос хусусиятларидан биридир.

Ҳақиқатан ҳам адабий портретларни ёзувчи ижодхонасидан узоқдан туриб ёзиш мушкул. Замондош бўлмаган олиму ижодкорларнинг адабий портретларини яратиш мумкин, аммо бунда шартли манбаларга, хотираларга таянишга тўғри келади. Том маънодаги танқидий портрет ижодкор билан бир макону замонда, бир адабий муҳитда иншо этилиши мумкин. Адабий портрет муаллифи ёзувчининг ижодхонасига йўл топиб, унинг ишлаш манераси, усули, асар ёзиш жараёни турлича ҳаётий воқеалар ичидан фактлар топиб танлаб олиш йўли, ҳаётни кузатиш усули, иш шароити ва пайти, ишлаш жараёни ўзига хослигини ўрганиши лозим. Ёзувчи ижодхонасини текшириш унинг асарларининг яратилиш тарихи, иш услуби, ижод қонуниятларини аниқлаш, шунингдек, матн тадқиқотлари учун муҳим материаллар беради. Ёзувчининг асар тили ва бадиийлиги устида ишлаши, ҳаётий воқеалардан, тўпланган маълумотларнинг кераклигисини танлаб олиши, асарга бадиий тўқималар киритиши, асар композицияси ва сюжетини аниқлашида ўзига хос услуби бўлади. Бу ўзига хосликларни ўрганиш танқидчига ёзувчи ижодини тўғри, ҳаққоний баҳолаш, тадқиқ этиш имконини беради ва адабий портрет учун муҳим материал вазифасини ўтайди.

Шу боис ўзбек адабий портретларида ҳам бундай хусусиятнинг бўлиши улар учун фақат самара келтиради, холос. Масалан, Ғ.Ғулом ҳақида адабий портрет ёзганда унинг хотини Муҳаррам аяга илиқ муносабатини, эҳтиромини ўқиган ўқувчи кўз олдида Ғ.Ғулом буюк шоир, файласуф сифатида намоён бўлишдан ташқари қалби меҳрга тўлиқ инсонлиги, ички қиёфаси ёрқинроқ очилади ва китобхоннинг янада хурматига кўпроқ сазовор бўлади. Шоирнинг Муҳаррам аяга меҳрибонлиги, қайси шаҳарга бормасин, унга деб бир савабда мева-шафтолими, анорми - эринмай кўтариб келиши каби деталлар ҳақида шоирнинг замондошлари хотираларида ёзганлар[5,56]. Адабий портретларда ҳам мана шундай “майда-чуйдалар”нинг акс этирилиши шоирнинг инсоний қиёфаси, чизиқларини батафсил тасвирлаш унга бутунлик бахш этади.

“Ёзувчининг силуэтлари” туркумида яратилган ўша даврдаги мақолалардан бирида Мопассан замондош ёзувчиларнинг портретларини яратишда ўзининг ниятларини шундай тушунтиради: “Ҳозир репортажлар урфда ва энг аввало, санъаткорнинг шахсияти билан танишишдан олдин одамлар унинг қоматининг ўлчами, юзининг чизиқлари қандай, одатлари, майллари қандайлигини билишни истайдилар ва унинг ижодидан кўра биографияси билан кўпроқ қизиқадилар: мана шунинг учун мен бир қанча ёзувчиларнинг портретларини нари-бери чизишга уриндим ва уларнинг китобининг мазмуни ва усули ҳақида фақат йўл-йўлакай эслатиб ўтаман”[4,133]. Аммо бу йўл ҳам ўзини оқламаган. Мопассаннинг кейинги ижоди буни яққол кўрсатади. Биринчи даражадаги санъаткор ва ажойиб инсон портретини яратган Мопассан Флобер ҳақидаги очеркида ўзининг ниятларини, айниқса, муваффақият билан мужассамлаштирди. У ўқувчи-публиканинг ва ўша давр танқидчиларининг кўзини очиб, Флобер - инсоннинг ҳақиқий қиёфасини кўрсатди ва уларни Флобер- ёзувчига яқинлаштирди. Эсдаликларнинг бир неча саҳифаларида бу улуғ санъаткорда “унинг бошланишидан то бизнинг давримизгача бутун дунё яшади” деб бизни ишонтиришни удалади, чунки “бу инсон ҳамма нарсани кўрди, ҳаммасини тушунди, ҳаммасини олдиндан ҳис этди, ҳаммасининг азобларини бошдан кечирди...”[4,385].

Мопассан Флобернинг образини кичик баёнчилик шаклида – адабий портретда мужассамлаштиришга муяссар бўлди, бунда бутун турли-туман таассуротларни бадиий умумлаштиришни билганини ҳам таъкидлаб ўтиш керак, бошқача айтганда, ўзининг

маҳорати билан ёзувчининг шахсияти ва ижодини синтезгача кўтарди.

Ўзбек танқидчилигида И.Султон, М.Қўшжонов, О.Шарафиддинов, У.Норматов, И. Ғафуров сингари мунаққидлар адабий портрет усталари сифатида машхур. М.Қўшжонов адабий портретларида бошқа жанрдаги асарларидаги каби бадиий маҳорат масаласига кўпроқ эътибор қаратилади. У адабиётнинг муҳим назарий масалаларини аниқ ёзувчининг айрим асаридаги бадиий маҳоратини текшириш нуқтаи назаридан талқин этади. Шарқ ва Ғарб адабиётларини қиёсан ўрганиш адабиётимизда анъана тусига кириб қолган бўлса-да, адабиётшунослигимиз ва танқидчилигимизда бу усул эндигина фаоллашмоқда.

XX асрнинг 70-80 йиллари ўзбек адабий танқидчилигини М.Қўшжонов, О.Шарафиддинов ижодларисиз тасаввур қилиб бўлмагандек, француз адабиёти ва танқидчилигига ҳам Андреа Моруа асарларисиз таҳлил этиб, холисона баҳо бериш мушкул. А.Моруа кўпгина чет эл ижодкорлари каби ўз асарларидаги ғояни ёки ечимни «қоғозга» ўралган ҳолда китобхон эътиборига ҳавола этади. «Сир»ни очиш эса китобхондан теран тафаккур ва кўп изланишлар талаб қилади. А.Моруанинг адабий портретларидаги ёзувчи ижодига берилган баҳо, асар таҳлили ўқувчи фикрининг ўсишига, тезроқ «сир»ларнинг моҳиятини очишга ёрдам беради. Унинг «Адабий портретлар» китобида жаҳондаги машхур ижодкорлардан кўпчилигининг адабий портретлари яратилган.

А.Моруа ўқувчининг асарга бўлган қизиқишини ошириш йўлидан боради. Моруа адабий портретларида ёзувчи ҳақидаги маълумотларни у яшаган давр инсонлари тилидан олиб ёзишга, хотиралардан фойдаланишга интилади. Бу асарнинг табиийлигини таъминлайди. Мунаққид «Энг буюк» деб номланган Л.Толстой фаолиятини ёритувчи адабий портретида асосий диққатини нима учун ёзувчини «энг буюк» деб атаганига қаратади. Шекспир, Бальзак, Гомерларнинг буюклигига тан беради. Аммо Толстой булар орасида энг буюги эканлигини қайта-қайта турли далиллар билан исботлашга ҳаракат қилади.

Моруанинг маҳорати шундаки, адабий портретларда у ёзувчиларнинг ўзлари яратган қаҳрамонларидан ўзларига «қарши» фойдаланади. Толстойнинг «Анна Каренина» ва «Уруш ва тинчлик» романлари қаҳрамонлари ўз яратувчиларини қайта кашф этадилар. Моруа асар қаҳрамонларида Толстойнинг характер хусусиятлари акс этганлигини изоҳлайди. Энг муҳими шундаки, Толстой ўзининг қаҳрамонлари сингари рус эртақларидан донишмандликни ўрганади, худди «Анна»даги Фёдор каби.

Мунаққид Толстойнинг Флобер сингари қаҳрамонларининг табиати, руҳи билан яшашига алоҳида изоҳ беради. Ҳатто адабий портретда Бальзак қаҳрамонларининг хусусиятларигача келтирилади. Ва Толстой қаҳрамонларининг ўхшаш ва фарқли томонлари билан солиштирилади. Охир-оқибат Толстой романларининг эскирмаслиги, «Анна Каренина», «Уруш ва тинчлик» ҳеч қачон унутилмаслиги исботланади. Чунки Толстой бошқа ёзувчиларнинг асарларини ўқиб ўрганмаса ҳам уларнинг усулларини ўз асарларида қўллаган. Шундан ҳам Толстойнинг нодир истеъдод намунаси эканлигини сезиш мумкин. У доимо инсонлар орасидаги реал воқеликни аниқ, равшан ёритади. Ҳеч қандай сиёсат ва жамият саркитига эътибор бермаган ҳолда ёзилган асар албатта, эскирмайди. Моруа Лев Толстой ижодидаги ана шу хусусиятни ёритар экан, шу билан бирга унинг характерини, уй-жой шароитини, оиласи ҳақидаги маълумотларни ҳам узукка кўз қўйгандек ярашиқли тарзда чизади. Моруадаги ана шу фазилат ўзбек танқидчилигидаги портретнависликда у қадар кўзга ташланмайди. Ўзбек мунаққидлари Шўро тузуми таъсирида ижодкорнинг шахсига эмас, кўпроқ ижодига баҳо беришга интиланларки, бу кемтикликка энди-энди барҳам берилмоқда.

Аслида ёзувчининг маиший ҳаёти ва кундалик одатларига биринчи даражали аҳамият бериш лозим. Чунки ҳар қандай ёзувчи, бошқа оддий инсонлар каби, реал мавжудот бўлиб, унинг ижодида уни ўраб турган одамлар, уларнинг ҳаёти ҳам муҳим аҳамият касб этади. Маиший шароит, тасодифий учрашувлар, ўзгарувчи кайфиятлар, ниҳоят ёзувчи руҳининг хусусиятлари портретларда у ёки бу ёзувчи ижодидаги адабий-бадиий асарларнинг ғоявий-бадиий ўзига хосликларини ташкил этувчи омиллар сифатида таҳлил этилади. Шўро йилларида яратилган адабий портретларда фақат ёзувчининг ижодига хос жиҳатларга кўпроқ

этибор бериш, унинг инсоний фазилатлари, ҳаётидаги драматизм, оиласи, атрофидагилар билан муносабати каби масалаларга этибор бермаслик кабилар уларнинг асосий нуқсонларидан бирига айланганлиги сир эмас. Ҳолбуки, юқорида эслатганимиз Сент-Бьёвнинг фикрича, ёзувчининг кундалик ҳаёти ва одатларига ҳам аҳамият бериш лозим: "Мени ҳамиша мактублар, суҳбатлар, фикрлар, характерларнинг турли ҳолатлари, руҳияти, бир сўз билан айтганда, машҳур ёзувчилар таржимаи ҳолини ўрганиш ром этиб келди"[6,313]. Ҳар қандай ёзувчи, бошқа оддий инсонлар каби, реал мавжудот бўлиб, ижодида уни ўраб турган одамлар, уларнинг ҳаёти, шу билан бирга ўзининг шахсий ҳаёти, руҳий кечинмалари муҳим аҳамият касб этади, шу билан бирга ёзувчи билан ўқувчини бир-бирига яқинлаштиришга хизмат қилади. Аммо бу хусусият фақат М.Қўшжонов ижодида эмас, балки бутун ўзбек адабий портретнавислигида умумий етишмовчилик эдики, юқорида айтилганидек, буни ўша давр мафқураси билан боғлиқ жиҳат деб қараш тўғри бўлади.

Академик М.Қўшжонов ижодида, айниқса, адабий портрет жанри етакчи ўринлардан бирини эгалласа-да, унинг портретнавислик маҳорати чуқур ўрганилмаган. М.Қўшжонов - ўзбек танқидчилигига Белинский услубини олиб кирган, бадиий асар таҳлили ва тадқиқида ўзига хос мактаб яратган йирик маҳоратшунос олимлардан. Шу боис унинг илмий-танқидий мероси маҳорат, шакл ва мазмун, услуб ва тил жиҳатидан йирик тадқиқотларга манба бўлиши мумкин. Мавзу тадқиқи талаби даражасида унинг портретнавислигига тўхталсак, чунки М.Қўшжонов ижодида бу жанрнинг етук намуналари яратилганки, уларни илмий-назарий нуқтаи назардан ўрганиш адабий портретнинг мукамал назариясини яратишда қўл келади.

Мунаққиднинг адабий портретлари бадиий ва илмий жиҳатдан ўзига хослик касб этган. У ҳар бир асар таҳлилида санъат мезонларига суянади ва адабий асардан теран ҳаётий мазмун билан бирга юксак бадиийликни ҳам талаб қилади. Абдулла Қаҳҳор, Абдулла Қодирий, Ойбек ижодига оид портретларни кўздан кечирар эканмиз, танқидчининг бошқа жанрдаги тадқиқотларида етакчи бўлган - образларни адабиётшунослик йўли билан қайтадан яратиш усулига дуч келамиз. "Нафосат шайдоси"[9,123] портрети Ойбекнинг бир бутун қиёфасини яратиш йўлидаги изланишлардан биридир. Ойбек ҳақида жуда "қўп ва хўп" ёзилди, унинг ҳаёти ва ижодига бағишлаб илмий тадқиқот, монография, илмий-биографик очерк, йирик асарлар яратилди. М.Қўшжонов асарининг улардан фарқли жиҳати шундаки, у Ойбек ҳаёти ва ижоди ҳақида умумлаштирувчи характердаги адабий портрет яратди. Аммо бунда кўпроқ ёзувчининг ижодий қиёфаси ёрқин намоён бўладиги, унинг шахсий ҳаёти, севгиси, орзу-армонлари, фарзандлари ва дўсту душманлари ҳақидаги асарлар яратилишига ҳали анча вақт бор эди.

Танқидчининг ҳар бир портрети ўқувчи диққатини тезда ўзига жалб этадиган даражада кизиқарли усулда бошланади. Адабий портретнинг биринчи жумласиданок ўқувчи этиборини сирли тугунга ҳавола этади. Натижада, у биринчи жумладаги сирли тезис (код)га эргашиб, адабий портретни ўқиб қўйганини сезмай қолади. Масалан, Ҳ. Олимжон ҳақидаги портретда шоирнинг ўз сўзлари сарлавҳага олиб чиқилган: «Мен ўзбек халқи номидан сўзлайман!», Қудрат Ҳикмат ҳақидаги адабий портрет ҳам «Эшитинг, шеър ўқийман» деган шоирнинг ўз ибораси билан бошланади.

Тўғри, истёдод ўзининг яратувчилик, кашф этувчилик қудратини бирданига кўрсата қолмайди. Ҳатто, Белинский билан Добролюбов сингари машҳур танқидчилар ижоди ҳам бир текис ривожланиб, нуқул юксакликларга кўтарилиб борган, дея олмаймиз. Улар ўз истёдодларининг бошланғич даврида баъзан кучли, баркамол, баъзан ҳатто бир оз заиф мақолалар, тақризлар, кичик адабий портретлар ёзганлар. Фақат камолот босқичига кўтарилгандагина адабий-танқидий кашфиётлар яратганлар. Мунаққиднинг адабий портретларида ҳам гоҳида нимадир етишмай қолганини ёки ошиб кетаётганини сезиш мумкин. Баъзан танқидчи айрим мураккаб зиддиятли ҳодисаларнинг ичига кириш ўрнига уларни тавсифлаш билан чекланади. М.Қўшжоновнинг «Машҳур ҳикоянавис» деб номланиб Абдулла Қаҳҳорнинг ижодий мероси таҳлил этилган адабий портретини ўқир эканмиз, мазмунан баркамол, етук асарларда, ҳатто қисса ва романлари таҳлилида ҳам баёнчилик

белгилари, шарҳлаш аломатлари кўринади.

Турли халқлар адабиёти тарихининг ривожланишида шундай даврлар бўлганки, замондошларнинг жонли образига аниқ ва ўткирлик билан эҳтиёж сезилганлигини рус адабиётидан ҳам, чет эл адабиётидан ишончли далиллар орқали кўрсатиш мумкин. “Современник “журналида “Овчининг кундалик дафтарида” биринчи очерклар пайдо бўлиши билан Гоголь 1847 йил сентябрда Анненковга ёзади: “Менга яна ёш Тургеневнинг портретини тасвирлаб беринг, мен унинг инсонийлиги, ёзувчилиги ҳақида тушунча олай ва қисман уни биламан : келажакда катта фаолиятни ваъда этадиган ва унда ибратли талант борлигини ўқидим, бу ҳақда сиз билан қанча баҳслашим мумкин”[3,385]. Тургеневнинг жонли шахси “инсон ҳақидаги тушунча” Гоголнинг нуқтаи назаридан қараганда ёш ёзувчининг ижодини тадқиқ этишда, талантининг майдонини аниқ ажратишда, уни тақдорланмас бутун, алоҳида олинган шахсият сифатида англашга ёрдам беради.

Мопассан ҳам Флобернинг ҳаётий ишончли портретини яратиш заруриятида буни ҳис этган, ўтган юз йилликнинг охирида ўқувчи оммага ва ўқувчиларига ўзининг қалами билан кизгин севадигани ёзувчини кўрсатишга ҳаракат қилди. “Журналистлар унинг шахсини билишмайди,- ҳаммага мумкин, аниқ бўлган афсоналар ва тўқималарда Флобернинг номи ҳақиқий қиёфасидан узоклигидан ташвишланади ва кизгин қайғуради.

Хулоса. Ўзбек ва рус, фаранг олимлари яратган адабий портретларни қиёслаш асосида шундай хулосага келинди: Адабий портрет ўзига хос хусусияти билан бутунлай инсонга мўлжалланган, унда нафақат тасвир объекти инсон, балки субъект, унинг ижодкори, яратувчиси, санъаткор сифатида қатнашиб, санъат ва адабиётда алоҳида ўрин эгаллайди. Бу муносабат, энг аввало, ижодкор портрет яратишга киришар экан, тасвирланаётган шахсни энг кўп нима ҳаяжонга солиши, у ҳақда нималар билиши, бошқа одам ҳақида энг муҳимини айтиш, сўзлаб беришни кўзда тутишида кўринади. Шу нуқтаи назардан жаҳон портретнавислигини ўзбек мунаққидлари яратган адабий портретлар билан қиёсий-типологик жиҳатдан тадқиқ этиш портретнависликдаги ўзига хос тамойилларни очишда муҳим аҳамият касб этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Адабиётимиз автобиографияси. Тошкент. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1973
2. Барахов В.С. Литературный портрет. Москва. Наука, 1985.
3. Гоголь Н.В. Полн.соб.соч. Москва- 1952.
4. Мопассан Ги де. Полн.собр.соч.: В 12 т. М.: 1958.т. 11.
5. Саид Аҳмад. Назм чорраҳасида.Тошкент. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,1975.
6. Сент-Бьёв Шарль. Литературные портреты. Критические очерки. – М.: Худож. лит., 1970.
7. Чернишевский. Н.Г. Эстетика. Москва-1978.
8. Қодирова Н.С. Мунаққид услуби ва жанрий ранг-баранглик. Сўз санъати. (International Journal of Word Art). 2019, vol.3, issue 1, pp. 39-49
9. Қўшжонов М. Сайланма. Икки жилдлик. Адабий портретлар. – Тошкент: Адабиёт ва санъат, 1982. Биринчи жилд.

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
6 СОН, 3 ЖИЛД

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
НОМЕР 6, ВЫПУСК 3

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 6, ISSUE 3